

Jag tog det ganska oseriöst.
Varför ska jag behöva göra
ett prov helt i onödan?
Den enda belöningen
vi fick var en pizza. ●●

Toppeleven Hanna, 17, hade MVG i matematik men endast hälften rätt i ämnet i Pisa-testet.

Provtrötta elever struntade i Pisa-testet

● **DN granskar.** Omfattande datakörningar visar att resultatet i Pisa-undersökningen kan vara missvisande

Många elever med toppbetyg och mycket goda resultat på de nationella proven underpresterade när de gjorde Pisa-testet – det prov som ligger till grund för den stora internationella skolundersökningen där Sverige halkat efter under flera år. Det visar omfattande datakörningar som DN gjort där vi kopplat ihop elevers resultat på de nationella proven med resultaten i Pisa-testet.

Jesper Palmqvist, som hade toppbetyget MVG i matematik både vad gäller slutbetyg och nationella prov, hade bara 33 procent rätt i Pisa-testets mattedel. – De nationella proven är helt galna – de tar mycket energi. När vi nu fick ytterligare ett prov som dessutom inte var betygsgrundande fick vi känslan av att det inte var så viktigt, säger han. DN har intervjuat över 100 elever som vittnar om betygshets och provtrötthet – vilket gjort att de struntat i att försöka göra bra ifrån sig på Pisa-testet, vars resultat skolan och lärarna inte ens får reda på. **Nyheter 8-10**

Här är årets sommarpratare.

En färgstark skara presenterades i Radiohusparken.
Kultur 4-5

Veckans album. First Aid Kit har gjort ett överdådigt och storslaget album.
Kultur 8-9

Världen Kommunismens fall firas i Polen

USA:s president Barack Obama och Ukrainas nyvalde president Petro Porosjenko möts i dag i Polen. Till sammans med stats- och regeringschefer ska de fira 25-årsjubileet av kommunismens fall i Polen. Men Putin är inte inbjuden. **Världen 14-15**

Ekonomi Fler kvinnor in i börsbolagen

Andelen kvinnor i börsbolagens styrelser ökar för första gången sedan 2011 och är nu 24,7 procent, visar Andra AP-fondens årliga kvinnoindex. Andelen kvinnor i företagsledning är lägre, men har ökat stadigt de senaste åren. **Ekonomi 18**

Sport • 8 dagar till fotbolls-VM VM i Brasilien blir Messis turnering

Argentinen Lionel Messi blev under säsongen petad från tronen som nummer ett i världen av Cristiano Ronaldo. Men som "master mind" i Argentina lär den tekniske Messi sätta sin prägel på VM. **Sport 10-11**

Nyheter Dödsskjutningar ska utredas

Ytterligare en man har avlidit efter att ha blivit skjuten av polisen. Det är den sjunde personen som dödas av polisens kulor de senaste 18 månaderna. Nu ska Rikspolisstyrelsen utreda varför dödsskjutningarna blivit fler. **Nyheter 12**

DN granskar. Pisa-undersökningen

Jesper Palmqvist är toppstudent och bra på matematik. Men när han skrev Pisa-provet för två år sedan blev det inget bra resultat. Han är en av få elever som öppet berättar om varför han tror att många inte tar Pisa seriöst.

Foto: Per Eriksson

Fyra elever berättar om Pisa-testet

Jesper Palmqvist

Bjursåsskolan i Falun

- Nationella prov, matematik: MVG
- Slutbetyg, matematik: MVG
- Pisa-resultat, matematik: 33,3 procent rätt

De nationella proven är helt galna – de tar mycket energi av oss elever. När vi nu fick ytterligare ett prov som dessutom inte var betygsgrundande fick vi känslan av att det inte var så viktigt. Det var många som inte tog det på allvar – och man blir påverkad av andra.

Hanna

Vill vara anonym, västra Sverige

- Nationella prov, matematik: MVG
- Slutbetyg, matematik: MVG
- Pisa-resultat, matematik: 50 procent rätt

"Jag tog det ganska oseriöst. Varför ska just jag behöva göra ett prov helt i onödan? Den enda belöningen vi fick var en pizza." (Skolorna får möjlighet att bjuda eleverna på lunch.)

Gustav

Vill vara anonym, östra Sverige

- Nationella prov, matematik: MVG
- Slutbetyg, matematik: MVG
- Pisa-resultat, matematik: 54,5 procent rätt

"Ingen tog det seriöst. Det betydde ju inget för mina betyg. Jag skulle inte våga dra några slutsatser av provresultatet."

Jakob

Vill vara anonym, södra Sverige

- Nationella prov, matematik: MVG
- Slutbetyg, matematik: MVG
- Pisa-resultat, matematik: 30,8 procent rätt

"Jag var motiverad i början. Sedan tog jag det inte så seriöst. Det var alldeles för långt prov – för många frågor."

Därför kan Pisa-testet vara missvisande

- **Stora brister.** Pisa-undersökningen, som mäter 15-åringars kunskaper i olika skolämnen, har stora brister. Resultatet kan vara missvisande, visar en omfattande datakörning som Dagens Nyheter har gjort.
- **Elevernas svar.** DN har identifierat enskilda elevers provresultat. Många svarar inte ens rätt på varannan fråga, trots att de presterar bra på nationella prov och har bra betyg.
- **Nationella prov viktigare.** Under samma period som Pisa skrevs genomförde svenska elever 12 nationella delprov. Ett hundratal elever berättar för DN att de var "provtrötta" och omotiverade att göra Pisa-testet eftersom det inte var betygsgrundande.

● En högstadieskola i centrala Falun, en onsdag i mars för två år sedan. Jesper Palmqvist, 15 år, är på tillfälligt besök tillsammans med 27 klasskamrater.

Det är en speciell skoldag. Eleverna går egentligen i en grundskola i samhället Bjursås som ligger två mil härifrån. I dag har de åkt till Falun för att skriva ett ovanligt prov. Det är anonymt. Inte betygsgrundande. Och ingen får reda på resultatet, inte ens skolan.

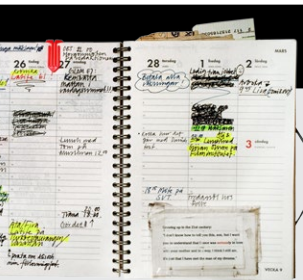
"Gör ert bästa, men ni behöver inte ta det så seriöst. Det påverkar inte er", ska läraren ha sagt enligt flera elever.

Många är skoltrötta. Om två månader är det avslutning och de senaste veckorna har dominerats av nationella prov – skrivningar från Skolverket som har stor betydelse för betygen och framtiden.

Dagens prov har också stor betydelse, men inte för deltagarna. Provet är det så kallade Pisa-testet som mäter svenska 15-åringars kunskaper på ett urval av landets skolor. Resultatet ska komma att få stor uppmärksamhet.

Dagens Nyheter har med hjälp av omfattande databearbetning kunnat koppla Pisas provhäftessvar till

Niornas stressiga vårtermin 2012

Dessa stora prov skrev Pisa-eleverna våren 2012:

Nationella prov:

- Engelska delprov A (muntlig uppgift)
- Engelska delprov B (läs- och hörförståelse)
- Engelska delprov C (skrivuppgift)
- Matematik delprov A (muntlig uppgift)
- Matematik delprov B1 (prov med korta svar)
- Matematik delprov B2 (problemlösning)
- Matematik delprov C (reflektion och tolkning)
- Svenska delprov A (läsförståelse)
- Svenska delprov B (muntlig uppgift)
- Svenska delprov C (skrivuppgift)

NO (biologi, fysik eller kemi), praktiskt delprov

NO (biologi, fysik eller kemi), teoretiskt delprov

Dessutom: Pisa-provet

Skolorna är olika - men Pisa-resultatet är liknande

Foto: Google street view

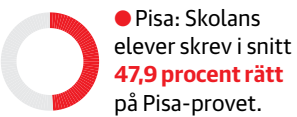
Engelska skolan i Bromma, Stockholm

● Engelska skolan i Bromma är en skola med många högpresterande elever – 24,7 procent fick högsta betyget (MVG) på de nationella proven i matematik. 44 procent fick näst högsta betyg (VG).

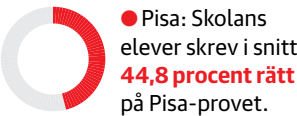
Forsheda skola, Värnamo

● Forsheda skola i Värnamo är en skola med få högpresterande elever – 4,2 procent fick MVG på de nationella proven i matematik. 18,6 fick VG.

Fridaskolan, Trollhättan

● Fridaskolan i Trollhättan är en skola med många högpresterande elever – 15,5 procent fick MVG på de nationella proven i matematik. 33,8 procent fick VG.

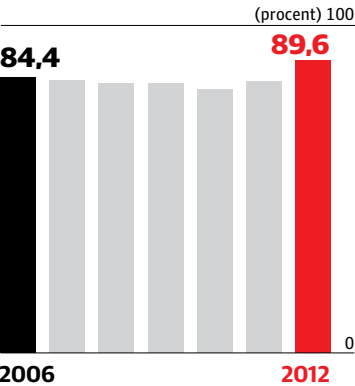
Petrus Magni skola, Vadstena

● Petrus Magni skola är en skola med få högpresterande elever – 4,2 procent fick MVG på de nationella proven i matematik. 20,5 procent fick VG.

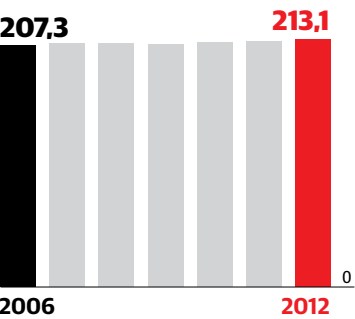
Bättre resultat på nationella prov

Andel som får godkänt på de nationella proven i matematik i årskurs 9.

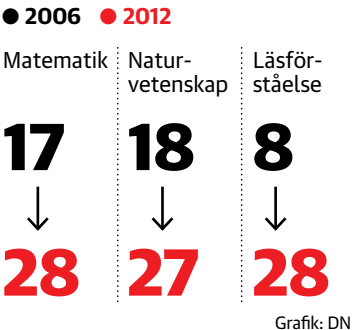
Bättre snittsbetyg

Genomsnittligt meritvärde (sammanlagt betygsresultat för eleverna) i årskurs 9.

Sämre Pisa-resultat

Sveriges placering i Pisa-undersökningen (av samtliga OECD-länder).

Grafik: DN

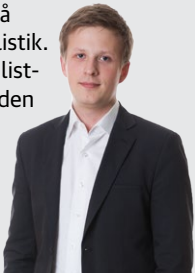
Fakta. Så gjordes jobbet

Granskningen

- DN har granskat Pisa-undersökningen år 2012.
- Vi har gjort ett stickprov på 50 av de 209 skolor (sammanlagt 1250 elever) som deltog i Pisa-undersökningen år 2012. Vi har kopplat ihop resultaten på skolnivå med de nationella proven i matematik. Flera skolor har överraskande svarsmönster. En del skolor med många högpressterande elever får mycket låga resultat. Många enskilda elever som har höga betyg har inte ens fått hälften rätt i Pisas matematikprov.
- Vi har gjort telefonintervjuer med 113 elever som skrev Pisa-provet och som fick MVG i de nationella proven i matematik. 102 elever berättar att de inte var motiverade när de skrev Pisa eftersom det inte påverkade deras betyg.
- Vi har granskat omständigheter i samband med att Pisa-provet skrevs. Pisa skrevs i mitten av mars 2012. Det var mitt under den period som många elever skrev nationella prov. Antalet nationella prov har ökat de senaste åren.

Reportern

● **Kristoffer Örstadius** är reporter på Dagens Nyheter och specialiserad på databasjournalistik. Han fick journalistpriset Guldspaden tidigare i år för sin granskning av den svenska skolan.

Chatta med reportern

- Ställ dina frågor till reportern Kristoffer Örstadius som gjorde granskningen i dag kl 10 på dn.se.

flera enskilda elever och skolor. På så sätt har vi kunnat jämföra elevernas prestationer med när de skriver nationella prov. Vi har gjort stickprov på 50 av de 209 skolor som deltog. Sammanlagt motsvarar det 1250 elever.

DN:s granskning visar att Pisa-undersökningen inte alltid speglar verkligheten. Ett stort antal elever svarar inte ens rätt på varannan fråga, trots att de presterar bra i sina nationella prov och har högre betyg.

Jesper Palmqvist är en topp elev på skolan i Bjursås. I de nationella proven i matematik i årskurs nio fick han mycket höga poängresultat och han fick högsta betyg, MVG. Han har höga betyg i de flesta ämnen, men är särskilt bra i just matematik.

Men i Pisas matematikdel fick han bara rätt på var tredje fråga. Det är ungefär samma resultat som de andra eleverna på hans skola.

– De nationella proven är helt galna – de tar mycket energi av oss elever. När vi nu fick ytterligare ett prov som dessutom inte var betygsgrundande fick vi känslan av att det inte var så viktigt. Det var många som inte tog det på allvar – och man

blir påverkad av andra, säger Jesper Palmqvist, som nu har hunnit fylla 17 år.

DN har intervjuat 113 elever som skrev Pisa-provet och som fick MVG i matematik. De flesta ger ungefär samma svar. 102 elever berättar att de skrev provet högst ofrivilligt eftersom det inte påverkade deras betyg. De säger att de inte tog provet seriöst och att de inte gjorde sitt bästa. En del berättar om hur klasskamrater fyllde i provformulären slumpmässigt. Många berättar om lärare som sagt att provet inte är ”särskilt viktigt”. Bara ett fåtal elever säger sig ha varit motiverade.

– Jag tog det ganska oseriöst. Varför ska just jag behöva göra ett prov helt i onödan? Den enda belöningen vi fick var en pizza, säger Hanna, som fick MVG i matematik, men hade fel på varannan fråga i Pisa-provet.

Utvärderingen av proven presenterades i vintras och blev en kалldusch för svenskt skolväsende. Sverige är det OECD-land som försämrat sina resultat mest under de senaste tio åren. Resultatet har satt dagordningen för den politiska debatten.

Bakgrund.

Vad är Pisa-undersökningen?

Pisa är en kunskapsmätning bland 15-åriga elever som genomförs vart tredje år. Projektet är initierat av och styrs av OECD.

Alla 34 OECD-länder deltar i undersökningen och dessutom erbjuds andra länder att delta. Den senast publicerade undersökningen genomfördes år 2012. Resultatet släpptes i vintras. Provet ser likadant ut i alla länder och genomförs samtidigt. Ett slumpmässigt urval av elever och skolor genomförs provet.

Elevernas förmågor undersöks inom tre kunskapsområden: matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Från Sverige var det knappt 4700 15-åringar fördelade på 209 skolor som besvarade frågorna år 2012.

DN:s granskning visar flera anmärkningsvärda svarsmönster i Pisa. Engelska skolan i Bromma i Stockholm, en av de deltagande skolorna, har många högpressterande elever. Ungefär var fjärde niondeklassare fick det högsta betyget, MVG, i de nationella proven i matematik år 2012. Över hälften fick MVG i matematik i avgångsbetygen. Men deras resultat i Pisa-provet, som DN kunnat ta fram, är högst medelmåttigt. I snitt skrev eleverna rätt på 47,5 procent av mattefrågorna. Det kan jämföras med Forshedaskolan i Värnamo där motsvarande snittpoäng på Pisa-testet var 47,9 procent rätt. Här fick bara 4,2 procent av eleverna MVG i de nationella proven, alltså betydligt färre. Var sjunde elev blev underkänd.

Ytterligare några exempel:
● På Fridaskolan i Trollhättan fick 15,5 procent av eleverna MVG på de nationella proven i matematik. Skolans elever skrev däremot bara i snitt 44,8 procent rätt på Pisa-provet.
● På Fäladsgården i Lund fick 26,4 procent av eleverna MVG i nationella proven i matematik. Skolans elever hade i snitt 37,5 procent rätt på Pisa-provet.

● På Sandeplanskolan i Vellinge fick 16,7 procent av eleverna MVG i mattebetyg. Skolans elever hade i genomsnitt 39,9 procent rätt på Pisa-provet.

Det finns alltså flera fall där skolor med många högpressterande elever har mycket dåliga Pisa-resultat.

Testet är förvisso något svårare än de nationella proven, men det är långtifrån omöjligt att få alla rätt. I DN:s granskning hittar vi även elever på vissa skolor som har fått mycket höga Pisa-resultat och som har känt sig motiverade. En del har svarat rätt på i stort sett alla frågorna.

Det är inte alla niondeklassare på skolorna som skriver provet. En förklaring till att flera skolor med högpressterande elever har fått dåliga Pisa-resultat skulle alltså kunna vara att urvalet inte har varit representativt. Men de låga resultaten går igen hos flera skolor som normalt presterar bra i prov- och betygssammanhang.

Skolverket har i sin svenska Pisa-rapport reagerat på att antalet överhoppade provuppgifter för svenska elever i Pisa har ökat.

Bilden av Sveriges resultat i Pisa är på flera sätt motstri-

ORDNA STÄDHJÄLPEN PÅ 3 MINUTER

FÅ OFFERTER FRÅN FLERA STÄDFIRMOR PÅ LISTAN.SE

Listan.se

På Listan.se hittar du bara kvalitetssäkrade leverantörer som kan hjälpa dig med: Städning, Flytt, Catering, Elarbeten, Värmepumpsinstallationer, Juridik, Arkitektur, VVS, Fotografering, Glasarbeten, Konferenser, Målning, Massage, Murning, Spabehandlingar, Fastighetsmäklari, Stenläggning, Plåtslageri, Redovisning och Byggtjänster.

DN granskar. Pisa-undersökningen

Rektorer: Det är svårt att motivera de ”provtrötta” eleverna.

dig. Den dramatiska förändringen de senaste tio åren återspeglas inte i resultaten på de nationella proven. De senaste åren har elevernas resultat tvärtom förbättrats. Samtidigt ökar meritvärdena, alltså de samlade betygsvärdena.

Utifrån DN:s granskning går det inte att slå fast att Sveriges sjunkande resultat i Pisa beror på att eleverna har varit omotiverade. Proven ser likadana ut i alla deltagande länder. Inte heller där är resultaten betygsgrundande.

Det finns dock skillnader. DN:s intervjuer med elever som deltog i Pisa visar att de allra flesta vid provtillfället ansåg sig vara ”mycket provtrötta” och att de därför inte satsade fullt ut på ett prov som inte var betygsgrundande. Det finns fakta som till viss del belägger deras uppfattning. Sverige är ett av de OECD-länder som har flest nationella prov.

Sverige är också ett av de länder där antalet prov dessutom har ökat sedan 2003 – från 10 till 12 år 2012. De har dessutom blivit mer omfattande. De elever som går i nian nu skriver ännu fler nationella prov: 14 stycken.

Under samma period som Pisa skrevs genomförde svenska elever 12 olika nationella delprov i ämnen svenska, engelska, matematik och NO (biologi, fysik eller kemi). Dessa utfördes under loppet av några månader. Vad eleverna presterar på proven kan vara avgörande för deras chanser att komma in på sina

förstahandsval på gymnasiet. Mitt i provperioden skrev eleverna Pisa-provet.

DN har varit i kontakt med ett 80-tal rektorer. Majoriteten beskriver sina elever som ”provtrötta” och att det var svårt att motivera dem att skriva Pisa.

– Jag pratade med gruppen som genomförde undersökningen strax innan de skulle sätta igång med provet. De var omotiverade och ifrågasatte varför de skulle göra provet då de inte fick reda på resultatet och provet inte hade någon betydelse för deras betyg, säger Anna Carlsson, rektor på Ilandaskolan i Karlstad.

Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se

Har du erfarenheter av Pisa-provet på din skola? Maila till pisa@dn.se.

DN granskar.

Så tipsar du DN

1 På tjänsten ”DN granskar” kan du tipsa oss om missförhållanden och lämna information som kan vara känslig. Adressen är dngranskar.dn.se. DN skyddar sina källor.

2 Tjänsten är uppbyggd för att ge dig som tipsare **största möjliga säkerhet**. Därför krypteras ditt tips.

3 Du får vara anonym. Granskande reportrar tar hand om tipset.

dngranskar.dn.se

Pisas projektledare: ”Finns säkert i andra länder också”

● Det är viktigt att provet utvärderas, säger Pisas projektledare i Sverige, Magnus Oskarsson. Han är medveten om att det kan finnas omotiverade elever, men tror inte att det är orsaken till att Sverige rasar i ranking.

Pisa genomförs av ett stort antal länder i världen. Det är Mittuniversitetet som ansvarar för att genomföra proven i Sverige.

Hur ser du på att många elever struntade i att göra sitt bästa på Pisa-provet?

– Vi är medvetna om att det kan finnas elever som inte är motiverade när de skriver provet. De nordiska länderna har lagt in extrafrågor där vi nu försöker undersöka det som kallas för provmotivation. Med den enorma betydelse som Pisa får är det förstas en jätteviktig fråga, säger Magnus Oskarsson.

Han tror att det är viktigt att ta hänsyn till faktorn när Pisa-resultaten används. Men hans bedömning är att bristande motivation inte är orsaken till att Sverige rasar i mätningen.

Magnus Oskarsson

– Även om det finns som en faktor – en ”bias” – så tror vi knappast att det är det som är orsaken till att vi tappar så mycket nu. Vi har inte sett några stora skillnader i provmotivation nu jämfört med för tio år sedan. Effekterna finns och har säkert funnits tidigare. De finns säkert i andra länder också.

Hur ser du på att det samtidigt skrivs många fler nationella prov nu än tidigare?

– Javisst. Så är det. År 2003 presterade vi ganska bra i Pisa. Men det fanns en hypotes om varför vi inte presterade ännu bättre då. Den var att svenska elever inte hade någon provvana.

Har ni gjort liknande datakörningar som de som DN nu har gjort?

– Eleverna är identifierade. Vi förstör all koppling. Vi har inte tillgång till deras personnummer, så det har inte varit möjligt.

Kristoffer Örstadius

GRATIS HÄMTNING

AV DINA VAROR TILL AUKTION

ERBJUDANDET GÄLLER TILL 14 JUNI

Kontakta oss idag för en värdering via telefon, mail eller vår app.
Minst ett av föremålen skavärderas till 3 000 kr och finnas max 50 km från auktionshusets adress.

Lauritz.com
A bid better

Lauritz.com Stockholm · Slakthusgatan 22, Globen · Tel 08-68 69 880
stockholm@lauritz.com · Mån, tis, ons, fre 11-18 · tors 11-19 · lör 10-15

STOCKHOLM · MALMÖ · HELSINGBORG · NORRKÖPING · ÖREBRO